

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

МИСТЕЦТВО
КУЛЬТУРА
ОСВІТА

Випуск 2

освіта Мистецтво культура
Мистецтво Мистецтво
Мистецтво культура освіта
культура Мистецтво
culture art education art culture
art education culture art

Івано-Франківськ
2019

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий Інститут мистецтв**

**МИСТЕЦТВО
КУЛЬТУРА
ОСВІТА**

Збірник наукових праць

Випуск 2

**Івано-Франківськ
Фоліант, 2019**

УДК 7 : 008 : 37

М 65

*Друкується за ухвалою вченої ради Навчально-наукового Інституту мистецтв
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(протокол № 3 від 20 листопада 2019 р.)*

Головний редактор

Дутчак Віолетта – доктор мистецтвознавства, професор (Івано-Франківськ, Україна)

Редакційна колегія:

Атаманенко Алла – доктор історичних наук, професор (Острого, Україна);

Бенч Ольга – кандидат мистецтвознавства, професор (Ружомберок, Словаччина);

Бермес Ірина – доктор мистецтвознавства, професор (Дрогобич, Україна);

Гаврилишин Петро – кандидат історичних наук, доцент (Івано-Франківськ, Україна);

Грицан Анатолій – кандидат історичних наук, професор (Івано-Франківськ, Україна);

Дундяк Ірина – кандидат мистецтвознавства, доцент (Івано-Франківськ, Україна);

Карась Ганна – доктор мистецтвознавства, професор (Івано-Франківськ, Україна);

Козаренко Олександр – доктор мистецтвознавства, професор (Львів, Україна);

Морарі Марина – доктор педагогічних наук, професор (Бельци, Республіка Молдова);

Попович Ольга – доктор вокалістики, професор (Жешув, Республіка Польща);

Тимків Богдан – доктор філософії, професор (Івано-Франківськ, Україна);

Туміш Станіслав – доктор історичних наук, професор (Прага, Чеська Республіка).

Рецензенти:

Смоляк Олег – доктор мистецтвознавства, професор Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Серганюк Любов – кандидат мистецтвознавства, професор ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

М 65 **Мистецтво. Культура. Освіта: збірник наукових праць Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Випуск 2.** Івано-Франківськ: Фоліант, 2019. 78 с.

ISBN 978-617-7496-78-5

До збірника увійшли праці науковців стосовно розвитку культури і мистецтва в Україні та українській діаспорі, питань музичного виконавства і педагогіки.

Видання адресоване фахівцям сфери культури, мистецтва, музичної педагогіки – науковцям, викладачам, студентам.

Адреса редакційної колегії:

76000, Івано-Франківськ, вул. Сахарова, 34а,

Навчально-науковий Інститут мистецтв

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Статті публікуються в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

© Навчально-науковий Інститут мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019.

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019.

ISBN 978-617-7496-78-5

© Видавництво «Фоліант», 2019.

Ministry of Education and Science of Ukraine
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Educational-Scientific Arts Institute

**ART
CULTURE
EDUCATION**

Almanac of scientific papers

Edition 2

**Ivano-Frankivsk
Foliant, 2019**

UDC 7 : 008 : 37
M 65

Printed according to decision of Educational-Scientific Arts Institute Academic Senate of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (protocol №3 from 20th November 2019)

Editor in Chief

Dutchak Violetta – Doctor of Arts, professor (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Редакційна колегія:

Atamanenko Alla – Doctor of Historical Sciences, professor (Ostroh, Ukraine);

Bench Olga – PhD in Arts, professor (Ružomberok, Slovakia);

Bermes Iryna – Doctor of Arts, professor (Drohobych, Ukraine);

Havrylyshyn Petro – PhD in History, docent (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Hrytsan Anatoliy – PhD in History, professor (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Dundiak Iryna – PhD in Arts, docent (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Karas Hanna – Doctor of Arts, professor (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Kosarenko Olexandr – Doctor of Arts, professor (Lviv, Ukraine);

Morari Marina – Doctor of Pedagogy, professor (Bălți, Moldova);

Popowicz Olga – Doctor of Arts, professor (Rzeszow, Poland);

Tymkiv Bohdan – Doctor of Philosophy, professor (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Tumis Stanislav – Doctor of Historical Sciences, professor (Prague, Czech Republic).

Reviewers:

Smoliak Oleh – Doctor of Arts, professor of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University;

Serhaniuk Liubov – PhD in Arts, professor of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

M 65 Art. Culture. Education: almanac of scientific papers of Educational-Scientific Arts Institute in Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Edition 2. Ivano-Frankivsk: Foliant, 2019. 78 p.

ISBN 978-617-7496-78-5

Almanac contains scientists' papers regarding culture development and art in Ukraine and Ukrainian diaspora, problems of musical performance and pedagogy.

Edition is addressed to specialists in culture, art, musical pedagogy – scientists, lecturers and students.

Editorial board address:

*76000, Ivano-Frankivsk, Sakharova street, 34a,
Educational-Scientific Arts Institute
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

Papers are being printed according to author's edit.
Editorial board doesn't always shares author's view.

© Educational-Scientific Arts Institute in Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2019.

© Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2019.

ISBN 978-617-7496-78-5

© "Foliant" publishing house, 2019.

ШКОЛА ТРАДИЦІЙНОГО ПИСАНКАРСТВА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

У статті розглянуто традиційне писанкарство української діаспори. Охарактеризовано технологію виконання, мотиви орнаменту, кольорову гаму традиційних українських писанок. Надано перелік майстрів, що виготовляють писанки за межами України. Звернуто увагу на особливості творчої манери окремих писанкарів діаспори.

Ключові слова: писанка, крашанка, майстер-писанкар, Україна, діаспора, орнамент, мотив, візерунок, розпис.

Постановка проблеми. Традиційна писанка здобула визнання на всій території України та далеко за її межами. Упродовж багатьох десятиліть українці, які проживають за кордоном, зберігають і розвивають українські традиції розмальовування писанок. Писанка увібрала творчі традиції, мислення та вірування українського народу, зберігаючи та доносячи їх через мотиви та форми орнаментів. Сьогодні є актуальним дослідження традиційного писанкарства української діаспори як мистецтва, що допомагає зберегти вихідцям з України та їх нащадкам ідентичність свого народу.

Аналіз досліджень. Мистецтвознавці, етнографи, історики вивчають різноманітні аспекти розвитку писанкарства в Україні та за її межами, в діаспорі. Це дає можливість скласти картину побутування писанкарства як в Україні, так і в українських громадах діаспори. Про традиції глибокої давнини, що дійшли до нас через писанки, пише в своїй праці Вадим Щербаківський (1925). Районування орнаментальних мотивів писанок описує та систематизує Віра Манько (2010). Про технологію малювання писанок воском пише Марія Іванишин (2006). Традиційні орнаментальні мотиви, їх значення докладно розглядає у своїй монографії Михайло Селівачов. Автор також згадує про писанку української діаспори (2005). Одним із перших багатоілюстрованих видань про українську писанку, що вийшли друком у діаспорі (США), стала книжка відомих писанкарів: Анни Кміт, Лоретти Луців, Іванни Луців, Люби Перчишин (1979).

Книга містить зразки писанок, графічні зображення мотивів орнаменту й композиційні схеми писанок, докладний опис техніки виконання. Серед праць, виданих за кордоном, варто виділити докладну збірку автентичних писанок з усієї України, а також з діаспори, яку уклав в альбомі Зенонон Еліїв (1994). Значення символів в орнаменталі писанок описує Одарка Онищук (1985). Писанки Оксани Лятуринської і стаття Оксани Бризгун-Соколик про цю художницю опубліковані у виданні Організації Українок Канади ім. Ольги Басараб (1986).

Про писанкарів штату Парана в Бразилії видав інформативно наповнену публікацію письменник і журналіст Едуардо Зганзерла (2011). Корисну інформацію про сучасний стан писанкарства української діаспори можна почерпнути з Інтернет-ресурсів [11, 12, 13, 14, 15, 16, 17]. Але, на мою думку, найбагатшим й особливо цінним джерелом для вивчення писанок є музейні та приватні збірки в Україні й за кордоном.

Мета статті – загальна характеристика писанкарства української діаспори та її зв'язок з традиційним писанкарством України.

Виклад основного матеріалу. Писанка є однією із важливих хатніх оздоб, хоча і короткотривалою. Писанки виготовляють протягом Страстного тижня, і на Великодні свята вони служать символами українського Великодня. Українці діаспори шанобливо ставляться до автентичних українських традицій. Малювання писанок – один з найважливіших та найпопулярніших атрибутів великодньої обрядовості багатьох вихідців з України та їх нащадків на Американському континенті, в Європі та в Австралії. Практичне виконання писанок є клопітким та вимагає зосередження. Майстри-писанкарі з діаспори упродовж ХХ ст. і перших десятиліть ХХІ ст. досягли вагомих результатів у розвитку традиційного писанкарства, як у мистецькому плані, так і щодо технічних нововведень.

В останні тижні перед Великоднем в Україні і в багатьох українських громадах за кордоном проводяться майстер-класи з розписування писанок. Так українці, що проживають далеко за межами рідної землі, намагаються зберегти традицію писанкарства і передати її наступним поколінням.

У середовищі українських емігрантів збереження своїх національних традицій є дуже важливим. Це спогад, єднання з рідною домівкою в Україні. Сама писанка є унікальною за своєю формою і орнаментальним змістом. Це поєднання графіки, кольору, образів.

Для української діаспори проведення та участь в майстер-класах, – це не тільки оволодіння мистецтвом писанкарства, традиційними техніками, але й велика нагода зібратися разом. За кордоном майстер-класи з розпису писанок об'єднують людей, що походять з різних регіонів України та мають різні звичаї і традиції. А також такі заходи відвідують представники інших культур, і це теж можливість поділитися своїми традиціями з громадами інших народів.

В українських громадах за кордоном майстер-класи проводяться для різних вікових категорій. Через навчання мистецтва писанкарства дітям прищеплюється любов до своїх традицій та культурної спадщини.

Нині українське писанкарство в діаспорі поширене практично в усіх країнах, де проживають українці. Про це свідчить ряд відомих майстрів писанки української діаспори, що знані у країнах світу.

У Сполучених Штатах Америки це: Анна Кушнірук, яку вважають патріархом українського розпису писанок на американському континенті; Ярослава Сурмач – автор книжок про писанки та публікацій у періодичних виданнях; Анна Кміт, Лоретка Луців, Іванна Луців, Люба Перчишин – авторки багатоілюстрованого видання про українські писанки з докладним описом техніки їх виконання; Розана Башин-Хримко – автор розвідки про символіку писанок; Галина Бадуляк та інші майстри. Щорічно при Українському католицькому храмі Святої Родини у Вашингтоні проводяться майстер-класи з писанкарства. У 2008 р. відбувся симпозіум писанки, який зібрав майстрів та дослідників українського мистецтва зі США, Канади (організатор Юрій Добчанський) [13]. У популяризації традиційної писанки велика роль належить відомому етнологові, письменниці й перекладачці Орісі Пащак-Трач (пом. 2016 р.), яка тривалий час активно пропагувала традиційну українську писанку в діаспорі та в Україні. Зокрема, О. Пащак-Трач мала змістовний виступ під час Першого Міжнародного з'їзду писанкарів (Київ, 1992), прочитала лекцію «Писанка в Північній Америці» (Київ, Музей Івана Гончара, 26 липня 2019 р.). Активною популяризаторкою писанкарства є Тетяна Клим-Осадца (Ведерсфілд, США), яка у 2016 р. подарувала 12 своїх писанок для збірки Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й.Кобринського [14].

Багаті традиції писанкарства має українська діаспора у Канаді. Помітний внесок у розвиток української писанки зробила поетеса та художниця Оксана Лятуринська (1902-1970) [1], яка не тільки копіювала традиційну писанку, а й прагнула зробити свій творчий внесок. У писанках художниці з'явилися інтерпретації мотивів народної кераміки і вишивки, авторські сюжетні зображення (лелека на хаті, берізка, смерічка) й анімалістичні образи (олень, кінь, пава, курочка, півник). Писанки О. Лятуринської нині знаходяться у збірці Українського Музею Канади С.У.К. (філія Онтаріо) та багатьох приватних колекціях. Писанкарка Одарка Онищук, крім малювання писанок, видала і книгу-альбом про українські писанки [7]. Писанкарство в Канаді також представлене творчістю майстрів: Оксани Ярош, Олі Давидюк, Олі Катувьки та багатьох інших. Уродженка Буковини Домка Слободян, яка після Другої світової війни з матір'ю переїхала до Монреалю, понад півстоліття пропагує мистецтво писанки в Канаді. Роботи майстрині зберігаються у музеях Канади, США, Великобританії, Австралії, а також в Україні – в експозиції «Буковинська діаспора» Чернівецького Обласного краєзнавчого музею [11].

Українська писанка набула поширення в Аргентині. Серед майстрів писанкового розпису варто згадати Марію Литвин (провінція Місіонес), яка проводить майстер-класи з писанкарства для дітей. Значний внесок у розвиток писанкарства в Аргентині зробила Христина Середяк (м. Чоеле-Чоел, провінція Ріо-Негро) [17]. Медик за професією, п. Христина увесь свій вільний час присвячує писанкарству. Спочатку вона розписувала народні писанки, потім почала створювати авторські. Її писанки знаходяться у багатьох колекціях у світі, а також в музеї писанки в Коломиї. Христина Середяк провела декілька конференцій про українську писанку і майстер-класів на Міжнародній виставці книжок у Буенос-Айресі (2004, 2008). Зважаючи на зацікавленість аргентинців писанкою, видала книжку іспанською мовою «La magia de las pysanky» («Чар писанки») (2009) [17]. П. Христина проводить майстер-класи з писанкарства для аргентинців, відкрила веб-сторінку про українську писанку іспанською мовою (<http://pysankyargentina.blogspot.com/>).

У середовищі української діаспори в Бразилії писанкарство розвивається з другої половини ХХ ст. у штаті Парана [3]. 1957 р. українська емігрантка Марія Кирилович-Волошин створила при товаристві «Хлібороб» у м. Куритиба першу групу писанкарів-аматорів. П. Марія упродовж десятиліть проводила курси писанкарів і виховала декілька поколінь майстрів. Її учениці, – Тетяна Башин, Лідія Єдин, Марія Волощук та інші розписували писанки за традиційними мотивами й поступово вводили свої новації; вони, у свою чергу, навчали молодих майстрів. Великий внесок у розвиток писанки зробили Ана Хома-Худзій (1933-2007) і Мара Бресан-Климчук, які передавали свої вміння писанкарства молоді, брали участь у багатьох виставках (Лондон, Токіо, Нью-Йорк). Євгенія Бовкаловська-Мазепа запровадила у 1970 р. при Українському товаристві заняття з писанкарства, де

навчала дітей і проводила виставки до початку 2000-х років. Тепер справу матері продовжує Ана-Марія Бовкаловська-Мазепа. Подружжя Юрія і Яри Сиротюків мають 30-річний досвід писанкарства. Цей творчий дует значною мірою спричинився до популяризації писанки в Бразилії та поза межами країни завдяки їхній участі у численних виставках (у Німеччині, Франції, Швейцарії, Україні). У своїх писанках майстри використовують традиційні мотиви з різних регіонів України, а нині вони також включили до своєї творчості індіанські мотиви племені Кадівеу [3, с. 83]. Родина Волощуків з Куритиби займається писанкарством впродовж 40 років і налічує вже два покоління майстрів. Марія і Ярослав Волощуки спочатку робили копії давніх українських писанок, згодом стали розвивати свій власний стиль на основі традиційної символіки. П. Марія стала вчителькою цілої генерації майстрів-писанкарів, залучила до цього мистецтва свою доньку Одесу-Марію та зятя Павла-Марсія Фучі [3, с. 93]. Володимир Ромеро, що має українські корені (по материнській лінії) творить у галузі писанкарства 30 років. Роботи майстра вирізняються витонченістю й детальним виконанням, поєднують традиційні мотиви космацької писанки з власними авторськими інтерпретаціями. 1984 р. було засновано Асоціацію майстрів української писанки Парани, яка налічує 30 членів і функціонує при Українському товаристві Бразилії в Куритибі (голова товариства – Тетяна Бащин). Місія Асоціації – бути платформою для обміну творчими ідеями, розвитку української писанки, збереження української ідентичності.

Серед української діаспори у Європі насамперед варто згадати досвід майстрів з сусідньої нам Польщі, де традиційне писанкарство розвивають Павло Кілочок, Емілія Наконечна, Марія Головач, Іванна Андруха, Віра Фальковська, Марія Гайдучення, Ірина Мадзелян, Юля Копанська. Велику роботу з популяризації у Польщі українського писанкарства й української культури взагалі (на Підляшші) проводить Михайло Ковальський, який провів уже шістнадцять конкурсів з виготовлення українських писанок. Досить широко розвинуте українське писанкарство у Східній Словаччині, де переважна частина населення – українці. Особливу популярність здобула Анна Вугляр, яка передала мистецтво писанкарства своїй внучці Сусанці, Дарина Курочко, Оля Дроздова та інші. Відомим дослідником українського писанкарства у Словаччині, який опублікував ряд праць про українські писанки цієї країни, є Павло Маркович [15].

У Німеччині, в м. Ганновер відомою писанкаркою є Валентина Терешкун, яка не лише сама розписує писанки, володіє довершеною мініатюрною технікою виконання, але й своїми друкованими працями активно пропагує цей вид мистецтва у Німеччині. Вона ж організувала курси для німців по виготовленню українських писанок. У Мюнхені добре знають чудову майстриню-писанкарку українського походження Ганну Вінтоняк-Гриценко, яка розписує писанки орнаментикою різних регіонів України. Велику наукову працю в галузі дослідження української культури, зокрема писанкарства, здійснив відомий вчений-етнограф, українець за походженням, що жив у Німеччині, нині покійний Іван Сеньків.

У Франції велику роботу по збереженню і популяризації українського писанкарства проводить Іванка Чумак. У Женеві писанки виготовляють майстри із родинної династії українців Рожанківських. У Греноблі живе і працює дочка відомого діяча української культури Гната Хоткевича Галина Хоткевич, яка виготовляє чудові зразки українських писанок, а також популяризує у друкованих працях українське народне мистецтво у Франції [15].

У Великобританії великою популярністю користуються лемківські писанки, виготовлені майстриною українського походження Анастасією Погар-Кокуцян. Там же живуть і працюють знані писанкарки Іванна Нестерук та Ангелінка Ціпко. В Англії популярною писанкаркою зарекомендувала себе також Катерина Лайшук, яка живе у м. Йорк-Шірі. Добре знають в Англії писанкарів-українців Павла Луціва, Анастасію Тарську, Вітошинську та інших.

Українська спільнота в Австралії у другій половині ХХ ст. досягла значних успіхів у культурному житті, плекаючи українські традиції при релігійних і громадських організаціях. У галузі писанкарства тут працюють: Богдан Шемечко, Ольга Баланда, Люба Соловій, Катерина Олексин, подружжя Галина та Роман Гузій, Анастасія Веремейчик, Марія Чайка, Леонід Денисенко, Галина Берегова, Олена Масна і її дочки, Софія й Леся, Єва Петришина, Людмила Мішало, Анничка Зелінська, Анна Цькуй та багато інших. Дуже багато писанкарів з Сіднею і його околиць, а також Мельбурна і його районів [15]. У 2016 р. майстрині з Австралії подарували десять писанок, написаних на курячих, гусячих і страусових яйцях до збірки Музею писанкового розпису у Коломиї [16]. Кожна з цих писанок поєднує українські мотиви орнаменту з традиційними мотивами австралійських аборигенів (зображення коали, кенгуру), що свідчить про зв'язок української діаспори з праатьківщиною і в той же час є свідченням відкритості українських майстрів до нових впливів та запозичень. У деяких містах Австралії у передвеликодній час проходять майстер-класи з писанкарства, зокрема 23 березня 2019 р.

у Квінсленді досвідчені писанкарки Дженні Бобежко та Катруся Міленович запрошували охочих навчитися техніці писанкового розпису [12].

Значна кількість майстерно виконаних писанок знаходиться в різних музеях українського мистецтва за кордоном, а також в приватних колекціях. Скажімо, у США в Українському музеї Нью Йорку, експонуються близько тисячі українських писанок, а в Міннеаполісі, ще з кінця 40-х років, існує український сувенірний магазин, де постійно в продажі є українські писанки. Нині цим магазином завідує відома американська писанкарка Люба Перчишин. У Канаді писанки О.Лятуринської зберігаються в збірці Українського Музею Канади С.У.К., філія Онтаріо та багатьох приватних колекціях. Музей Тисячоліття в Прудентополісі (Бразилія) зберігає писанки емігрантів з Галичини 50-річної давності (завідувач музею – Мирослава Крива).

Загалом, якщо черпнути в історію виникнення та походження писанок, то дізнаємось, що існує два види фарбованих яєць: крашанки і писанки. В. Щербаківський зазначає: «Крашанки, тобто монохромно обарвлені яйця в червоний або рідше – у синій, зелений, жовтий та інші тони. Писанки, тобто поліхромно розмальовані яйця різними, часом дуже складними орнаментами». [9, с.174].

Традиційно зафарбовують крашанки й українці діаспори, якими починають на Великдень урочистий сніданок. Фарбують крашанки зазвичай природними барвниками (лушпинням з цибулі, корою дерев, засушеним зіллям). Писанки ж ніколи не бувають вареними. Їх не їдять, стараються не розбити, а зберегти якомога довше. Писанки пов'язані із старими народними віруваннями, народним календарем. Багато переказів, притч та легенд існує відносно писанок [6, с.30-32]. Писанку можна віднести до перших ізографічних текстів, які в максимально стислій формі подають нам уявлення про просторову та часову світобудову. Тому дуже важливо зберегти та донести іншим поколінням традиційні автентичні взори для збереження нашої духовності, унікального багатства рідної культури.

Символічне значення має сам процес писання писанок. Зазвичай його починають у Великодній тиждень, а здебільшого в Чистий четвер. Важливе значення мають, окрім яйця, й інші речі, які використовуються під час писання: вода, віск, вогонь, фарби тощо. Завжди намагаються використовувати чисту «непочату» воду для миття яєць та розбавляння фарб, натуральний віск та природні барвники. Сучасні майстри діаспори, поряд з природними барвниками, широко використовують синтетичні фарби, які надають яскравості писанкам.

Українська писанка діаспори, як і традиційна автентична, з мистецького погляду вражає витонченістю та філігранністю розпису на маленькій площині. Багатство композиційних варіантів та орнаментальних мотивів робить її вишуканою та довершеною. Сам писанковий орнамент складається з поділу яйця на сегменти і самого орнаменту. Основний поділ творять лінії відмежовуючи поля для властивого орнаменту: геометричного, рослинного, звіриноного, предметно-побутового [2, с.131]. Поділ писанки основними лініями визначають складність орнаменту. Інколи самі лінії, що ділять поверхню писанки, творять її орнамент. Лінійний поділ писанки на частини буває надто ритмічним та складним. Безкінечний рух без початку і кінця.

Майстри-писанкарі завжди багато уваги приділяли вивченню орнаментики та її значенню. Актуальним є відтворення орнаментальних мотивів автентичних українських писанок майстрами діаспори. Найбільш поширеними є писанки, що поєднують геометричний та рослинний орнамент [4, с.2, 10]. Інколи рослинний мотив геометризується. Також є багато писанок, на яких важко розпізнати якийсь конкретний орнамент, бо вся поверхня яйця майже суцільно покрита переплетенням ліній та різних форм. Також багато орнаментів та мотивів перегукуються з орнаментами вишивок, килимів, кераміки, розпису. Але є особливі, притаманні тільки писанкарському мистецтву візерунки: цятки, риси, зірки, солярні знаки тощо. Слід відзначити, що кожен етнографічний регіон України має свої усталені традиційні узори та кольори. Саме на майстер-класах писанкарі української діаспори мають можливість поділитися знаннями про традиційні регіональні узори, адже там збираються представники різних частин України.

Одним з найбільш поширених геометричних орнаментів є хрест чи шести- або восьмираменна зірка, рідше – п'ятираменна. Хрест в більшості виступає як доповнення на тлі інших фігур (ромбів, трикутників тощо) [4, с.6, 12]. Хрест та його різновиди – знак, який утворений з двох перехрещених ліній із зламаними лініями ще в народі називають ламаний хрест, «свастика» дуже поширений писанковий знак. Якщо хрест виступає в поєднанні з іншими елементами та мотивами, то знак зірки є мотивом самостійним [4, с.23-24, 28]. Різноманітні геометричні орнаменти творяться за допомогою ламаних ліній, які утворюють при перетині з прямими лініями різноманітні візерунки. Геометричні малюнки на писанках обов'язково доповнюються різними за розмірами цятками, трикутничками, ромбами, рисками (штрихуванням). Також не менш цікаві та різноманітні вони за кольором орнаменту та фону.

Рослинний орнамент може утворюватися також на основному поділі яйця чи вимальовуватись довільно, обтікаючи всю поверхню. При поділі основи взірця рослинні мотиви укладаються в напрямку і по полях, означених основними лініями. Рослинний орнамент може виступати в чистій формі, або бути скомбінованим з геометричними мотивами. В другому випадку він виступає як доповнюючий елемент орнаменту [4, 4-5, 12].

Часто в поєднанні з геометричними орнаментами виступають зооморфні мотиви чи мотиви побутового характеру [4, с.34, 42-43, 50, 53]. Ці мотиви ніколи не виступають самостійно, а тільки як доповнення до основного орнаменту писанок. Багатство та розмаїття візерунків та орнаментальних мотивів дають змогу створювати як традиційні так і нові осучаснені взори писанок.

Висновки: Для всіх українців, а особливо для тих, що живуть за кордоном є дуже важливим збереження, вивчення та передання наступним поколінням, особливо дітям, що народилися за межами України, українських народних традицій. Вивчення орнаментів, поєднань кольорів, мотивів. Українська писанка поєднує різні покоління, а також залучає інші народи до української спільноти за кордоном. Проведення різноманітних мистецьких виставок, зборів, майстер-класів дають можливість згуртуватись та зближуватись українцям за межами рідної землі. Вони еднаються у спілкуванні про своє рідне та близьке. Адже писанка це не лише документ сивої давнини, вона є активним мистецьким фактом народної творчості і нашого сьогодення. Традиційні орнаментальні мотиви писанок перехресуючись між собою створюють нові писанкові типи, і тому важливо при створенні нового не змарнувати і не забувати усталені віками візерунки української народної писанки.

Література

1. Великодній передзвін. Писанки і поезії Оксани Лятуринської. Торонто, Видання Організації Українок Канади ім. Ольги Басараб, 1986, 84 с.
2. Гургула. І. Писанки Східної Галичини й Буковини в збірці Національного Музею у Львові. Львів, 1929.
3. Зганзерла Е. Писанка: Бразилія. Парана. Українське мистецтво прикрашання яєць. [Куритиба], Видавництво Есплендор, 2011, 132 с.
4. Еліїв З. Двадцять кіп писанок. Рочестер: Eko Gallery, 1994.
5. Іванишин. М. По білому яйці воскові взори. Посібник з писанкарства. Львів, Дизайн-студія «Гердан Графіка», 2006, 96 с.
6. Манько.В. Українська народна писанка. Львів, Вид-во «Свічадо», 2010, 80с.
7. Онищук О. Символіка української писанки. Торонто, 1985.
8. Селівачов М.Р. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). Київ, Редакція вісника «Ант», 2005, XVI, 400 с.
9. Щербаківський. В. Українське мистецтво, Київ, 1995, 288 с.
10. Kmit A., Luciw L.L., Luciw J., Perchyshyn L. Ukrainian Easter Eggs And How We Make Them. Minneapolis, 1979, 104 s.
11. Белінський В. Буковинська писанка в діаспорі. *Українська газета «Час»*, 21.04.2015. URL : <https://chas.cv.ua/ukrnet/24739-bukovinska-pisanka-v-daspor.html> (Дата звернення: 05.09.2019).
12. В австралійському Квінсленді запрошують писати писанки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2664192-v-avstralijskomu-kvinslendi-zaproshuut-pisati-pisanki.html> (Дата звернення: 05.09.2019).
13. Годованець А. У столиці США відбувся перший симпозиум писанки // *Голос Америки*, 19.03.2008. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/a-49-2008-03-19-voa8-87023212/226874.html> (Дата звернення: 02.09.2019).
14. Ємчук А. Писанкове розмаїття з-за океану. URL: <http://hutsul.museum/events/2016/pysanky-tetiany-osadcy/> (Дата звернення: 04.09.2019).
15. Писанкарство в Діаспорі. URL: <http://musart.org.ua/pysankarstvo-v-diaspori.htm> (Дата звернення: 12.08.2019).
16. Українки з Австралії подарували Музею писанок у Коломиї особливу колекцію. URL: <https://rukotvory.com.ua/info/ukrajinky-z-avstraliji-podaruvaly-muzeju-pysanok-u-kolomyji-osoblyvu-kolekciju/> (Дата звернення: 05.09.2019).
17. Українська писанка в Аргентині // *Pysanka*, lunes, 23 de abril de 2012. URL: <http://pysankyargentina.blogspot.com/2012/04/blog-post.html?m=1> (Дата звернення: 02.09.2019).

THE SCHOOL OF TRADITIONAL PYSANKA DECORATION OF UKRAINIAN DIASPORA

The traditional pysanka decoration of Ukrainian diaspora is considered in the article. Implementation technology, ornamental motives, color scheme of traditional Ukrainian pysanka are characterized. A list of masters, who make pysankas outside Ukraine, is provided. Particular attention is paid to the peculiarities of creative manner of pysanka art masters of diaspora.

Key words: *pysanka, krashanka, pysanka master, Ukraine, diaspora, ornament, motive, pattern, painting.*

Наукове видання

МИСТЕЦТВО. КУЛЬТУРА. ОСВІТА

**Збірник наукових праць Навчально-наукового Інституту мистецтв
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»
Випуск 2**

ART. CULTURE. EDUCATION

**Almanac of scientific papers of Educational-Scientific Arts Institute
in Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Edition 2**

Статті публікуються в авторській редакції

Підготовка до друку – *Віолетта ДУТЧАК*
Дизайн обкладинки – *Ірина ДУНДЯК*

Підп. до друку 20.12. 2019 р. Формат 45х64/8. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Ум. друк. арк. 9,75

Виготовлювач – друкарня «Фоліант»
м. Івано-Франківськ,
Вул. Старозамкова, 2, тел./факс
(0342) 50-21-65; (багатоканальний)
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ІФ №24